

KPI-brief

เกาะสนามงานสัมมนา

No. 6-65

Public Lecture

รัฐธรรมนูญ
เปรียบเทียบ
The Series

รัฐธรรมนูญ จีน
: พรรคและรัฐ บนเส้นทางการพัฒนา

สัมมนาเวทีสาธารณะ

“รัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ”

ตอนที่ 2

รัฐธรรมนูญจีน : พรรคและรัฐ บนเส้นทางการพัฒนา

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสำคัญ เป็นที่มาของสถาบันทางการเมือง การรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนกำหนดโครงสร้างในการบริหารประเทศ สถาบันพระปกเกล้าจึงมุ่งที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจ พื้นฐานเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญในประเทศต่าง ๆ รวมไปถึงความท้าทายของรัฐธรรมนูญในสถานการณ์โลกปัจจุบันเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะ จึงเป็นที่มาของการจัดเวทีสาธารณะ (Public lecture) ในครั้งนี้

วันเวลา : วันพุธที่ 22 ธันวาคม 2564 เวลา 13.30 – 16.00 น.

สถานที่ : ผ่าน Facebook live เพจ สถาบันพระปกเกล้า

จัดโดย : สำนักวัฒนธรรมเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า

วิทยากร : รองศาสตราจารย์ ดร. นิยม รัฐอมฤต

ผู้สรุป : นายจิราวุฒิ จิตจิก

เจ้าหน้าที่โครงการ สำนักวัฒนธรรมประชาธิปไตย

ผู้ออกแบบ : นายรัชชดล รัตนวิเชียร

สถาบันพระปกเกล้าได้จัดทำหนังสือ KPI Yearbook เป็นประจำทุกปี สำหรับปี 2564 นี้ อยู่ภายใต้ชื่อ “รอบโลกรัฐธรรมนูญ” ขณะนี้อยู่ในความสนใจของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นภาคการเมือง ทั้งฝ่ายค้าน ฝ่ายรัฐบาล ภาคประชาสังคมที่มีการเข้าชื่อใช้สิทธิให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุนี้เองหนังสือรอบโลกรัฐธรรมนูญจึงได้มีการนำเสนอบทความเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญทั้ง 9 ประเทศ ได้แก่ อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น เยอรมนี สหรัฐอเมริกา อินเดีย เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส และอิตาลี การจัดเวทีสาธารณะในครั้งนี้ สถาบันพระปกเกล้าได้รับเกียรติจาก **รองศาสตราจารย์ ดร.นิยม รัฐอมฤต** เป็นผู้เขียนบทความเรื่อง **“รัฐธรรมนูญจีน : พรรคและรัฐ บนเส้นทางการพัฒนา”** โดยอาจารย์ได้อธิบายถึงภาพรวมประวัติศาสตร์ ที่มา พลวัตของรัฐธรรมนูญ

ประวัติศาสตร์ก่อนเกิด **รัฐธรรมนูญจีน**

จีนในสมัยก่อนปกครองในระบอบกษัตริย์เป็นระยะเวลาหลายพันปี จนกระทั่งราชวงศ์ชิง ซึ่งเป็นราชวงศ์สุดท้ายจีนอ่อนแอลงอย่างมาก มีต่างชาติเข้ามาตักตวงผลประโยชน์ เศรษฐกิจตกต่ำ พ่ายแพ้สงคราม รวมถึงเทคโนโลยีที่ไม่สามารถแข่งขันกับนานาประเทศทั่วโลกได้ ทำให้ประชาชนในช่วงนั้นลุกฮือต่อต้านรัฐบาลราชวงศ์ชิง โดยเกิดขึ้นครั้งแรกๆ ในค.ศ. 1911 เรียกว่าการ **“ปฏิวัติซินไฮ่”** การปฏิวัติในครั้งนี้เป็นตัวช่วยให้เมือง และมณฑลอื่นๆ ลุกฮือขึ้นต่อต้านรัฐบาลเช่นเดียวกัน ส่งผลให้ประเทศจีนกลายเป็นประเทศสาธารณรัฐในที่สุด อย่างไรก็ตามไม่อาจถือได้ว่าจีนในขณะนั้นเป็นประเทศประชาธิปไตย แม้ว่าจะมีประธานาธิบดี และรัฐสภา เนื่องจากประธานาธิบดีขณะนั้นคือ **“นายพลหยวนซื่อไช่”** ได้คุมกำลังทหารราชวงศ์ “ชิง” เดิม ประกอบกับประเทศยังไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง อีกทั้งกลุ่มขุนศึกตามหัวเมืองใหญ่กำลังแย่งชิงความเป็นใหญ่ นายพลหยวนซื่อไช่จึงมีความพยายามในการนำระบบของราชวงศ์กลับมาใช้ โดยสถาปนาตนขึ้นเป็นฮ่องเต้ ผลคือกลุ่มนายทหารใต้บังคับบัญชาคัดค้านอย่างหนัก ประเทศจีนได้กลับเข้าสู่การต่อสู้ระหว่างขุนศึกตามหัวเมืองใหญ่อีกครั้งเมื่อนายพลหยวนซื่อไช่เสียชีวิตลง ประเทศจีนเริ่มกลับเข้าสู่ความสงบอีกครั้งเมื่อพรรคก๊กมินตั๋ง นำโดย **ดร.ซุนยัดเชน** เป็นผู้นำในการปฏิวัติราชวงศ์ชิง มีความพยายามที่จะปราบปรามกลุ่มขุนศึกตาม

หัวเมืองต่างๆ ได้รับการสนับสนุนทางการเงินและยุทธโศปกรณ์จากสหภาพโซเวียต มีการตั้งโรงเรียนทหาร อีกทั้งพรรคก๊กมินตั๋งต้องยอมให้มีพรรคคอมมิวนิสต์เกิดขึ้นในประเทศจีน หลังจาก ดร.ซุนยัดเชน เสียชีวิต **เจียงไคเช็ค** ผู้นำทางการเมืองได้ขึ้นมาเป็นผู้นำแทน นโยบายหลักของเจียงไคเช็ค คือการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ จนกระทั่งพรรคคอมมิวนิสต์ต้องอพยพหนี ซึ่งเรียกเหตุการณ์ดังกล่าวว่า **“Long march”** ในภาษาจีนคือ **“ฉางเจิง”** ส่งผลให้พรรคคอมมิวนิสต์อ่อนแอลงอย่างมาก จากเดิมที่มีทหารกว่า 69,000 คน ลดลงเหลือเพียง 7,000 คนในช่วงสุดท้าย อย่างไรก็ตามสถานการณ์เริ่มเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากการรุกรานของญี่ปุ่น จนทำให้พรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์ต้องร่วมมือกัน และนำไปสู่การขึ้นมามีอำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และเป็นผลให้สมาชิกพรรคก๊กมินตั๋งต้องอพยพหนีไปได้หวั่น

พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้รับชัยชนะในสงครามกลางเมือง และก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 พรรคคอมมิวนิสต์และกลุ่มการเมืองที่เป็นพันธมิตรได้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญชั่วคราวที่เรียกโดยย่อว่า “หลักการร่วม” เป็นหลักการในการปกครองช่วงการเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบสังคมนิยม ซึ่งเป็นระบอบการปกครองแบบใหม่ หลักการร่วมดังกล่าวยังคงยอมให้มีธุรกิจเอกชน กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมภายใต้ระบบสาธารณรัฐแบบเดิม แต่เริ่มมีการควบคุมไปกับรัฐวิสาหกิจของรัฐ การปราบปรามการต่อต้าน การปฏิวัติ การปฏิรูปที่ดิน การต่อต้านคอรัปชั่น และการฟื้นฟูประเทศหลังสงคราม จนในที่สุดสถานการณ์ในประเทศจีนเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยยะสำคัญ เช่น การได้รับชัยชนะทางทหารในสงครามเกาหลี (ครั้งแรกรอบ 100 ปี) สามารถจัดการเลือกตั้งทั่วประเทศ เรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรแห่งชาติได้ การปฏิรูปที่ดินจนแล้วเสร็จเกือบทั้งประเทศ ฯลฯ ทำให้คาดว่าจีนมีความพร้อมที่จะเปลี่ยนประเทศสู่ระบอบสังคมนิยมแบบเต็มรูปแบบ จึงได้มีการร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรขึ้น ในค.ศ. 1954 โดยมีการสอบถามความคิดเห็นจากหลายภาคส่วน ทั้งในพรรคคอมมิวนิสต์ พรรคการเมืองอื่น ๆ เขตการปกครองใหญ่ มณฑล เขตปกครองตนเอง สภาผู้แทนราษฎรแห่งชาติ ฯลฯ จนสามารถผ่านร่างรัฐธรรมนูญและประกาศใช้ในที่ที่สุด **เนื้อหาในรัฐธรรมนูญนี้ส่วนใหญ่ยังคงเนื้อหา หลักการร่วมในรัฐธรรมนูญชั่วคราวเอาไว้** อย่างไรก็ตามก็ได้มีการนำระบบสังคมนิยมเข้ามาใช้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การยกเลิกกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล ยกเลิกภาคเอกชน การให้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นกรรมสิทธิ์ร่วมกันของคนในชุมชน การมีคอมมูนประชาชน เช่น การยกเลิกครอบครัว ถือว่าเด็กที่เกิดมาเป็นลูกของทุกคนในชุมชน ฯลฯ อย่างไรก็ตามเพียง 2 ปีหลังจากนั้น สถานการณ์ในประเทศโดยเฉพาะในพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้เปลี่ยนแปลง

รัฐธรรมนูญจีนสมัย **เหมา เจ๋อ ตุง**

อย่างสิ้นเชิง เกิดการปฏิวัติวัฒนธรรม กลุ่มเหียงซ้าย และพวกนิยมตัวบุคคลครอบงำพรรค รัฐธรรมนูญถูกมองข้าม และเลื่อนการแก้ไขอยู่หลายครั้ง

จนกระทั่ง ค.ศ. 1974 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ แต่ยังคงหลักการที่ได้รับอิทธิพลจากการปฏิวัติวัฒนธรรม เช่น รองรับกฎหมายคอมมิวนิสต์ประชาชน การที่พรรคสามารถกระทำการแทนรัฐบาลได้เท่ากับว่าพรรคคอมมิวนิสต์มีอำนาจเหนือสภาผู้แทนประชาชนซึ่งเป็นกลไกสูงสุดโดยมีที่มาจากหลายภาคส่วนมากกว่าพรรคคอมมิวนิสต์ กล่าวได้ว่า **รัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1974 ได้ทำให้ประเทศจีนละทิ้งความเป็นประชาธิปไตยลงอย่างสิ้นเชิง** ใน ค.ศ. 1976 เหมา เจ๋อ ตุง ได้เสียชีวิตลง แกนนำกลุ่มซ้ายจัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่ม 4 คน (Gang of Four) ถูกจับกุม อันถือเป็นการสิ้นสุดระบบบูชาตัวบุคคล หลังจากนั้นก็ได้มีการเรียกร้องให้มีการนำหลักความเป็นประชาธิปไตย หลักนิติธรรม มาใช้ในรัฐธรรมนูญ จนนำไปสู่การเกิดขึ้นของรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1982 และการขึ้นมามีอำนาจของเติ้งเสี่ยวผิง ในที่สุด

รัฐธรรมนูญจีน สมัย **เติ้งเสี่ยวผิง จนถึงปัจจุบัน**

เติ้งเสี่ยวผิง มาพร้อมกับนโยบายเปิดและปฏิรูปประเทศ เน้นการสร้างความกินดีอยู่ดีให้กับประชาชนโดยการนำระบบตลาดมาปรับใช้กับระบบสังคมนิยม ในรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1982 ได้มีการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล กรรมสิทธิ์เอกชน นอกจากนี้ในทางเศรษฐกิจยังให้เอกชนสามารถทำกิจการได้ โดยอิสระ ยอมรับระบบกรรมสิทธิ์แบบครัวเรือน ให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยถือว่าเป็น “พลังงานในการผลิต” เปิดโอกาสให้ต่างประเทศเข้ามาลงทุน ใช้ระบบ

สังคมนิยมแบบตลาด ตลอดจนถึงในทางการเมือง ได้มีการจำกัด วาระและอายุของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีกลไกการปรึกษาหารือทาง การเมือง ที่เรียกว่า “สภาที่ปรึกษาทางการเมืองของประชาชน” สำหรับการจัดทำกฎหมาย หรือการตัดสินใจปัญหาสำคัญ สิ่งที่น่าสนใจคือ ในมาตราที่ 1 ได้กำหนดให้สาธารณรัฐ ประชาชนจีนอยู่ภายใต้การนำของชนชั้นแรงงาน ซึ่งเป็น

สัญลักษณ์ของระบบสังคมนิยม จนมีการเปลี่ยนแปลง รัฐธรรมนูญอีกครั้งใน ค.ศ. 1982 ที่ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ มีใช้พรรคของชนชั้นแรงงานมาชีพอีกต่อไป แต่เป็นพรรค ของกลุ่มคนในอาชีพอื่นอีกมากมาย เพื่อให้จีนมีบทบาทใน เวทีโลก พร้อมรับมือกับความก้าวหน้าในเทคโนโลยี ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นมหาอำนาจโลก ในที่สุด

ข้อสังเกต
ที่น่าสนใจเกี่ยวกับ
รัฐธรรมนูญจีน

มุมมองประชาธิปไตยแบบจีน

จีนมองว่าระบอบการปกครองของตนเอง เป็นระบอบประชาธิปไตยมากกว่าประชาธิปไตย แบบตะวันตก เนื่องจากการเลือกตั้งในประเทศจีนนั้นเป็น “การคัดสรรและเลือกตั้ง” กล่าวคือผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น ต้องผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติจากพรรคคอมมิวนิสต์ ก่อนตามสัดส่วนของสภา เช่น สัดส่วนชาย-หญิง สัดส่วนพรรคการเมือง สัดส่วนชาติพันธุ์ สัดส่วนผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น เมื่อคัดสรรเสร็จจึงจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิได้เลือก ตั้งผู้แทนของตนเอง ระบบเช่นนี้จีนมองว่าสามารถสะท้อนความหลากหลายในสังคม สะท้อนตัวแทนต่าง ๆ ของคนในสังคมได้มากกว่าระบบการเลือกตั้งที่ไม่จำกัดคุณสมบัติ ผู้รับสมัคร ซึ่งผู้มีทุนทรัพย์ มีอิทธิพล หรือมีชื่อเสียง มีแนวโน้มจะได้รับการเลือกตั้ง มากกว่า

แม้ว่าพรรคคอมมิวนิสต์ รัฐบาล และสภาผู้แทนราษฎรจะมีอำนาจค่อนข้างมาก และมีความใกล้ชิดสนิทกันจนถูกมองว่าจีนใช้ระบอบการปกครองแบบเผด็จการ อย่างไรก็ตาม จีนเองก็มีกลไกวิธีกรมีส่วนร่วมของประชาชนที่เรียกว่า “สภาที่ปรึกษาทางการเมือง ของประชาชน” ทำหน้าที่ในการจัดทำกฎหมาย ตัดสินปัญหาสำคัญ ๆ ซึ่งสภานี้มีหลาย ระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ มณฑล จังหวัด จนถึงอำเภอ สมาชิกไม่ได้ผูกขาดโดยสมาชิก พรรคคอมมิวนิสต์เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงกลุ่มการเมือง กลุ่มวัฒนธรรม กลุ่มศาสนา ซึ่งทำให้นโยบายที่ออกมาสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนจีนได้เป็นอย่างดี

สภาปรึกษาที่ปรึกษา
ทางการเมืองของประชาชน

การสะท้อนความต้องการ
ของจีนในรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญจีนมีแนวทางไม่เหมือนรัฐธรรมนูญของประเทศเสรีนิยม กล่าวคือจีนได้ส่งเสริม บทบาทของภาครัฐให้ทำหน้าที่ปรึกษาหารือร่วม อาศัยทั้งองค์ความรู้ของสังคมในการทำงาน ร่วมกัน และไม่ยอมให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคมมากกว่าที่จะเน้นการแบ่งแยกอำนาจหรือ ตรวจสอบถ่วงดุลกันและกัน โดยได้สะท้อนประวัติศาสตร์ความต้องการของจีนในอดีต ซึ่งการ ที่รัฐบาลราชวงศ์ชิงอ่อนแอ มีการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวทางการเมือง คนในสังคมแตกแยก ประเทศถูกกดขี่ข่มเหงจากต่างประเทศ จึงทำให้จีนต้องการรัฐบาลที่ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็งเช่น ทุกวันนี้ พร้อมกับการบูรณาภาพคนในสังคม เพื่อให้จีนยังคงมีบทบาทในเวทีโลก พร้อมรับมือกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นมหาอำนาจโลกในที่สุด

ติดตาม
การสัมมนา

KPI-brief

KPI yearbook

☎ 02-141-9558

🌐 www.kpi.ac.th

CONTACT US